

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

САВИЧ Віта Олексіївна

УДК 327.(001.1+091)"19/20"(4)(043.3)

**ЗАХІДНІ КОНЦЕПЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
КІНЦЯ ХХ-ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ
(ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ)**

23.00.01 – теорія та історія політичної науки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі політичних наук Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Науковий керівник:

доктор політичних наук, професор
БЕБИК Валерій Михайлович,
Відкритий міжнародний університет
розвитку людини „Україна”,
проректор з політичних комунікацій.

Офіційні опоненти:

доктор історичних наук, професор
КУДРЯЧЕНКО Андрій Іванович,
Інститут європейських досліджень
НАН України, директор;

кандидат політичних наук

ШАПОВАЛОВА Алла Миколаївна,
Інститут телекомунікацій і глобального
інформаційного простору НАН України,
старший науковий співробітник.

Захист відбудеться 29 березня 2012 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.12 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601 м. Київ - 30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ - 30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано 28 лютого 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.А. Остапенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Динаміка змін у світі зумовлює виникнення концептуально-теоретичних підходів та пояснень явища глобалізації, заснованих на ґрунтовних міждисциплінарних дослідженнях. Глобалізаційні процеси стали предметом вивчення соціально-гуманітарних наук. Це відображається в існуванні великої кількості тлумачень глобалізації, в яких акцентується увага на політичному, історичному, філософському, соціологічному, культурному, психологічному та інших її вимірах.

Виникнення на Заході різних наукових шкіл, які досліджують явище глобалізації, супроводжується дискусійністю положень, суперечливістю поглядів вчених. Ця полеміка відіграє важливу роль тому, що дозволяє осмислити багатоаспектність глобалізаційного процесу, його основних складових, витоків, тенденцій, загроз, наслідків тощо. Наявність різних підходів посилює науковий інтерес до проблеми визначення епістемологічної та парадигмальної сутності глобалізації, а також співвідношення її як процесу і концепту. Актуальність нашого дослідження зумовлюється відсутністю системного аналізу сучасних західних концепцій глобалізації й необхідністю їх теоретичного осмислення.

Дослідження явища глобалізації обумовлене потребами як теорії, так і практики. На думку сучасних вчених, формування глобального простору стало каталізатором не лише міждержавного наукового обміну в галузі культури та освіти, зближення цивілізацій в духовній сфері, формування планетарної свідомості, а і чинником дестабілізації суспільних процесів, сферою маніпулювання суспільною свідомістю та ареною планетарного цивілізаційного протистояння. З урахуванням зазначеного, важливість обраної теми підтверджується необхідністю фундаментальних досліджень феномена глобалізації, зокрема концептуальних підходів його аналізу.

Найвизначніший внесок у висвітленні історії становлення західних концепцій глобалізації належить таким науковцям, як Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Дж. Перратон, які виділили три теоретичні школи, між якими існує гостра дискусія: гіперглобалісти (революційні глобалісти), трансформаціоналісти (еволюційні глобалісти) та скептики. Серед західних фахівців, які досліджували окремі аспекти глобалізації, вирізняються такі вчені, як: Б. Баді, У. Бек, Е. Гідденс, Р. Гілпін, П. Гірст, Дж. Грей, М. Дойл, М. Кастельс, Р. Кеохейн, Р. Кілі, Т. Лоуї, Дж. Най, М. Олброу, К. Омае, В. Рейніке, Дж. Розенау, Г. Томпсон, Т. Фрідман, та інші. Значний внесок у розробку теорій і моделей глобалізації зробили російські вчені, такі як: Е. Азроянц, І. Василенко, К. Гаджієв, В. Іноземцев, В. Кузнецов, О. Панарін, А. Уткін, М. Чешков, та інші.

Поняття „глобалізація” концептуалізується вітчизняними науковцями, зокрема: В. Бебиком, О. Білорусом, М. Головатим, О. Зернецькою, О. Картуновим, С. Кримським, А. Кудряченком, Д. Лук’яненком, Ю. Мацейком, Ю. Павленком, Ю. Пахомовим, О. Скаленком, В. Співаком, Ю. Шайгородським, М. Шепелевим, С. Шергіним, О. Шморгуном, Б. Юськівим та ін. Дослідженню сутності глобального громадянського суспільства присвячені праці В. Андрущенко, М. Михальченка, А. Шаповалової, Т. Шульги та ін.

Втім, у переважній частині праць увага дослідників, як зарубіжних, так і вітчизняних, зосереджена на аналізі процесуального виміру глобалізації. У вітчизняній науці відсутнє комплексне науково-обґрунтоване дослідження концептуальних підходів сучасних західних вчених щодо вивчення сутності глобалізації. Потребують більш глибокого опрацювання питання виникнення і становлення західного концептуального поля глобалізації другої половини 80-х – на початку 90-х років ХХ століття, у межах якого було закладено основи для дослідження глобалізації як процесу і теоретичного концепту. Більш ґрунтовного аналізу та систематизації потребують сучасні концепції глобалізації. Також виникає необхідність осмислення особливостей вітчизняних концепцій глобалізації у порівнянні з західними.

Зазначені наукові проблеми зумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її структуру і зміст.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складовою частиною комплексної науково-дослідної теми „Проблеми політичної модернізації і трансформації: світовий досвід та українські реалії” кафедри політичних наук Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, що входить до Тематичного плану НДР НПУ імені М. П. Драгоманова, науковий напрям „Дослідження проблем гуманітарних наук”, затвердженого Вченою радою (протокол № 5 від 22.12.2006р.). Тема дисертаційного дослідження затверджена на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 8 від 27.02.2007р.).

Метою дисертаційної роботи є історико-теоретичний аналіз та систематизація західних концепцій глобалізації кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних **завдань**:

- проаналізувати теоретико-методологічні засади дослідження сучасних концепцій глобалізації;
- охарактеризувати особливості процесу становлення західного концептуального поля глобалізації другої половини 80-х – початку 90-х років ХХ століття;
- систематизувати сучасні концепції глобалізації;

- дослідити погляди гіперглобалістів;
- проаналізувати основні положення концепцій трансформаціоналістів;
- окреслити положення скептичного напрямку дослідження проблем глобалізації в західній науці;
- здійснити порівняльний аналіз сучасних західних та вітчизняних концептуальних підходів дослідження процесу глобалізації.

Об'єктом дослідження є сучасні теорії глобалізації.

Предметом є витоки та еволюція західних концепцій глобалізації кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Теоретико-методологічні засади дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи стало використання автором міждисциплінарного підходу, спираючись на фундаментальні положення політології, соціології, філософії, історії, економіки, герменевтики тощо, що дозволило забезпечити обґрунтованість і достовірність наукових результатів.

Важливими шляхами і способами розуміння сутності концептуальних положень щодо процесу глобалізації західної та вітчизняної науки є поєднання загальнофілософських, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Зокрема, діалектичний метод пізнання дозволив розкрити суперечливість явища глобалізації. За допомогою синергетичного методу уточнено поняття концепт та концепція глобалізації. Цей методологічний підхід є продуктивним для вивчення концепцій глобалізації, що дозволяє досліджувати та осмислювати їхній зміст, взаємозв'язок та взаємозалежність. Системний метод уможливив класифікувати багатоманітність підходів до розуміння сутності досліджуваного процесу. Використання таких методів, як узагальнення, аналіз та синтез також сприяло реалізації поставленої мети. На основі компаративного методу здійснено порівняльний аналіз сучасних західних концепцій глобалізації у їх зв'язку з вітчизняними. Слід зазначити, що у науковій рефлексії вагоме значення для вивчення сучасних концепцій глобалізації має метод історичного аналізу. Його застосування сприяло науковій розвідці насамперед витоків концептуалізації процесу.

Визначаючи особливості процесу становлення західного концептуального поля глобалізації в кінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття, автор дотримується принципів науковості, об'єктивності, цілісності та історизму.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше у вітчизняній політичній науці проведено комплексний аналіз витоків та еволюції сучасних західних концепцій глобалізації. У межах дослідження отримано результати, які мають наукову новизну:

Вперше:

- запропоновано авторське розуміння поняття „концепція глобалізації”, яке розкриває сутність цього явища на підставі визначення базових концептів

(цінності, відносини, баланс чинників, зв'язки, взаємозалежність), вихідних положень, які пояснюють взаємозв'язок елементів глобалізації, її наслідки і загрози, що прогнозуються тим чи іншим науковцем та обґрунтовано необхідність використання цього поняття для теоретичного аналізу явища глобалізації в політичній науці;

– визначено критерії аналізу існуючих положень західних теоретичних шкіл (гіперглобалістів, трансформаціоналістів, скептиків), зокрема: сутність глобалізації, траєкторія її розвитку, вплив на національні інститути та державний суверенітет, математичний знак (плюс чи мінус) цього процесу, проблема глобального управління;

– на основі дослідження теоретичних підходів західних та вітчизняних вчених до виділення сутності і основних характеристик глобалізаційних процесів систематизовано сучасні концепції глобалізації; встановлено, що сутність явища глобалізації обумовлюється як методологічною позицією їхніх авторів, так і політичними реаліями певної країни, що ускладнює процес формування єдиного, загальнонаукового концепту „глобалізація”.

Поглиблено:

– дослідження процесу становлення західного концептуального поля глобалізації в кінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття. Виявлено, що поштовхом до концептуалізації феномену глобалізації стала наявність певного „концептуального вакууму” і потреби в його заповненні, що і уможливило продовження резонансних дискусій з цього питання;

– аналіз основних положень трьох сучасних західних теоретичних шкіл дослідження процесу глобалізації, а саме: гіперглобалістів, трансформаціоналістів та скептиків. Визначаються основні аргументи науковців щодо розуміння сутності цього феномена, а саме: глобалізація як нова епоха, якій характерне ігнорування наявних національних утворень, культурно-цивілізаційних та природничо-екологічних факторів, орієнтована на форсування економічної інтеграції; як довготривалий суперечливий процес, який підлягає найрізноманітнішим трансформаціям; як міф.

Дістало подальшого розвитку:

– дослідження особливостей вітчизняних концептуальних наукових підходів у порівнянні з західними. З'ясовано, що представники соціально-економічного напрямку досліджень, подібно до гіперглобалістів, вважають, що в основі процесу глобалізації лежить уніфікація та інтеграція світової економіки. Визначено, що головні завдання представників культурно-цивілізаційного напрямку дослідження спрямовані на вивчення глобалізації в контексті розвитку історико-культурних формацій та обумовлених ними ціннісних аспектів соціальної поведінки; сутності та специфіки цивілізаційних структур глобального суспільства, унікальності самодостатніх культурно-цивілізаційних

спільностей. Соціокультурний вимір глобалізації досліджувався насамперед західними трансформаціоналістами. Протестно-антиглобалістський напрямок у вітчизняній науці визначається антинеоліберальним спрямуванням. На відміну від західних вчених, українські науковці визнають глобалізацію об'єктивним загальносвітовим процесом, розглядаючи її з точки зору комплексного, системного підходу;

– теоретичні положення щодо глобалізації як загальносвітового багатовимірного процесу розвитку людства, об'єктивного історичного явища.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Наукове значення дисертації полягає у розробці теоретико-методологічної схеми аналізу західного і вітчизняного концептуального поля глобалізації та її використання для подальшого розвитку історії та теорії сучасної світової політичної науки. Положення, обґрунтовані у дослідженні, можуть бути використані у науково-дослідній роботі в осмисленні глобального і національного розвитку; в якості матеріалу для лекцій і підготовки планів суспільно-гуманітарних дисциплін або спеціальних курсів; написання підручників та навчальних посібників. Результати дисертаційного дослідження мають значення для працівників органів державної влади, до чияї компетенції входить співпраця з міжнародними інститутами.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи були представлені автором на засіданнях кафедри політичних наук НПУ імені М. П. Драгоманова та кафедри суспільно-політичних наук, глобалістики та соціальних комунікацій Університету „Україна”, а також на науково-практичних конференціях: Всеукраїнській науковій конференції „Модернізація політичної системи України: стан та перспективи розвитку” (Луганськ, 2007 р.), П'ятій ювілейній Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених „Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (Тернопіль, 2008 р.), Міжнародній науковій конференції „Четверті юридичні читання” (Київ, 2008 р.), VI Міжнародній науково-теоретичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених „Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть” (Тернопіль, 2008 р.), Міжнародній науково-практичній конференції „Інститут вищої освіти та його вплив на регіональний розвиток України: соціокультурні, економічні та правові аспекти” (Ірпінь, 2008 р.), Міжнародній науковій конференції „П'яті юридичні читання” (Київ, 2009 р.), III Міжнародній науковій конференції для студентів, аспірантів, науковців „Інноваційний розвиток суспільства за умов кроскультурних взаємодій” (Суми, 2010 р.).

Публікації. За темою дослідження опубліковано 14 одноосібних праць, із них 6 – наукові статті у фахових виданнях з політичних наук, 7 – тези наукових

конференцій.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та списку використаних джерел (206 найменувань). Загальний обсяг дисертації – 198 сторінок, із них основна частина – 178 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, аналізується ступінь наукової розробки цієї проблематики, визначається мета і завдання дисертаційної роботи, формулюється об'єкт, предмет та методи дослідження, наукова новизна отриманих результатів та їхнє теоретичне і практичне значення, подано відомості про апробацію результатів та публікації автора за темою дисертації, її структуру та обсяг.

У **першому розділі** – „**Концептуалізація поняття „глобалізація” в західній політичній науці**” – висвітлено проблему становлення концепту та сучасних західних концепцій глобалізації, обґрунтовується їхня типологія, розкривається методологія дослідження та сутність основних понять.

Підрозділ 1.1. – „*Теоретико-методологічні засади дослідження концепцій глобалізації*” – присвячений огляду наукових підходів щодо походження терміну „глобалізація”. Виділено декілька аргументів науковців щодо часу його виникнення. Так, С. Латуш вважає, що даний термін був запроваджений на початку 1990-х, Дж. Бузіно появу терміна пов'язує з кінцем 1950-х років, Вільям Морера звертає увагу на літературу з менеджменту і бізнесу у 1970-х роках. Його появу також пов'язують з іменами американських науковців Р. Робертсона, Дж. Макліна, Т. Левітта. Автором доведено, що термін „глобалізація” епізодично застосовувався впродовж декількох десятиліть, проте лише на початку 80-х рр. він став фігурувати як базовий елемент різних концептуальних побудов. Тому уточнюється специфіка поняття „концепція глобалізації”.

Концепція глобалізації – це обґрунтування глобалізації як явища, процесу, включаючи елементи творчості, інноваційності, суб'єктивності. Узагальнюючи сучасні уявлення про глобалізацію, автор підкреслює, що визначення поняття триває у напрямку узагальнення таких процесів як: посилення взаємозалежності між різними людьми, регіонами та державами; боротьба за встановлення світового порядку; формування єдиного ринкового простору; вільне переміщення товарів, послуг, технологій, капіталів і людей; збільшення кількості та взаємодія міжнародних організацій; послаблення суверенітету національних держав; поява і розвиток транснаціональних систем; розвиток тісних економічних та політичних зв'язків, культурного та інформаційного

обміну; зближення стилю життя людей та ін.

Дослідження ґрунтується на принципах системності, спрямоване на удосконалення понятійного апарату та всебічного пізнання об'єктивної реальності. Відзначаючи розмаїття концепцій та підходів щодо тлумачення змісту глобалізації, у роботі звертається увага на проблему визначення витоків концептуалізації поняття „глобалізація”. У результаті проведеного аналізу зроблено висновок, що західні вчені розглядають її як продовження концепції модернізації, постмодернізму, вестернізації або макдональдизації світу, а досліджуючи витoki глобалізації як процесу, явища, сучасні політологи, економісти висвітлюють її як завершальний етап процесу інтернаціоналізації міжнародної економічної діяльності. Але, звичайно, потрібно зважати, якою наукою вивчається досліджуваний процес, явище, феномен, концепт. Автор звертає увагу, що кожний з дослідників трактує його в залежності від власного світогляду.

У підрозділі 1.2. – „Становлення західного концептуального поля глобалізації наприкінці ХХ століття” – обґрунтовується, що увага до поняття „глобалізація” у західних наукових колах демонструє залежність від реальних політичних процесів. Поштовхом до формування теоретичного виміру глобалізації стали суспільно-політичні зміни, такі як: припинення „холодної війни”, розпад біполярного світу, східноєвропейські революції, а насамперед – наявність певного „концептуального вакууму” і потреби в його заповненні.

Таким чином, наукове осмислення новітніх тенденцій світових перетворень, спричинених початком руйнування біполярної системи, обумовлює потребу в аналізі становлення концептуального виміру глобалізації. Відзначено, що при біполярній структурі політичного світу ідеологічні стереотипи визначали принципи обґрунтування світових процесів, які осмислювались за допомогою дослідження глобальних проблем сучасності. Посилення інтересу саме до цієї сфери наукового знання, на думку професора університету Нью-Джерсі Й. Фергюсона, пояснюється тим, що велика кількість теоретиків була захоплена зненацька подіями, пов'язаними з закінченням „холодної війни”. В кінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття, з розпадом біполярного світу на зміну так званому „концептуальному вакууму” з'являється у вчених-глобалістів потреба сформулювати своє бачення подальшого розвитку міжнародних відносин.

Саме на межі 1980-1990-х років розробляються перші теоретичні конструкції глобалізації, представлені у збірнику статей „Глобальна культура”, в якому опубліковані праці таких науковців, як: І. Валлерстайн, М. Арчер, Р. Робертсон, М. Фезерстоун, А. Аппадурі, Б. Тернер та інші. Автор акцентує увагу, що з початку 90-х років ХХ століття концепція глобалізації стає ключовою ідеєю світового розвитку і набуває різних інтерпретацій

У підрозділі 1.3. – „Типологія сучасних концепцій глобалізації” – проаналізовано різноманітні класифікації концепцій глобалізації відповідно до різних критеріїв. Підкреслюється, що міждисциплінарна основа дослідження дає змогу обґрунтувати багатовимірність предмету аналізу. Якщо класифікувати концепції глобалізації відповідно до галузей знань, в межах яких досліджується це явище, то виділяються політологічні, економічні, культурологічні, соціологічні, історичні, міждисциплінарні концепції глобалізації. За критерієм революційності глобалізаційних змін аналізуються три наукові підходи: гіперглобалісти, трансформаціоналісти та скептики.

Британський соціолог Л. Склер у статті „Теорія і практика у дослідженні глобалізації” вирізняє три конкурентні підходи до розуміння феномена глобалізації, а саме інтернаціональний (зосереджений на державі), транснаціональний (глобалізація як проект світової історії, в рамках якого відбувається боротьба капіталістичного та інших підходів) та глобалістський (капіталістична глобалізація як більш-менш завершений та необоротний проект неоліберального капіталізму). Критерієм поділу він визначає ідею про фундаментальну одиницю аналізу.

З точки зору культурно-цивілізаційного підходу, в дослідженні глобалізаційних процесів і міжнародних відносин виокремлюються такі основні напрямки: західний або євроатлантичний; євразійський; східний; ісламський.

Вітчизняний науковець В. Дударьов в межах українських глобалізаційних досліджень виокремлює такі напрямки: економістський, консервативно-цивілізаційний, протестно-антиглобалізаційний, атлантисько-прагмативістський, синергетико-альтернативістський, конструктивістський методологічний підхід „світового суспільства”.

У другому розділі – „Сучасні західні теоретичні школи дослідження процесу глобалізації”, – який охоплює три підрозділи, визначено, що від обґрунтування змісту глобалізації як багатовимірного процесу залежить вирішення такої проблеми як з’ясування революційності глобалізаційних змін, тобто наскільки глибокі перетворення відбуваються в економіці, політиці, комунікаціях, людських відносинах тощо. Вирішенню цього питання присвячують свої праці вчені, які в західній глобалістиці належать до таких наукових шкіл, за визначенням Д. Гелда, Е. МакГрю та Д. Голдбрайта, як: гіперглобалісти, трансформаціоналісти та скептики, або ж відповідно революційні глобалісти, еволюційні глобалісти та скептики.

У підрозділі 2.1. – „Політико-економічні концепції гіперглобалістів” – проаналізовано погляди Дж. Ная і Р. Кеохейна, К. Омае, Б. Баді, Т. Лоуї, Т. Фрідмана, М. Олброу, М. Дойла. Серед представників досліджуваного підходу є розбіжності у поглядах, які розкрито автором, але загалом вони вважають, що глобалізація – це в першу чергу економічне явище, яке створює

новий тип переможців і переможених; глобальна економіка все більше інтегрується; глобальний капітал змушує всі уряди дотримуватись неоліберальної економічної дисципліни, тому політика стає сферою раціонального економічного управління. Гіперглобалісти передбачають виникнення глобальної цивілізації, глобального громадянського суспільства і появу абсолютно нового світового порядку. Держави, на їхню думку, стають все менш ефективними і слабкими в конкуренції з новими міжнародними суб'єктами.

Гіперглобалісти вважають, що відбувається денационалізація економічної і політичної влади. Інтеграція держав у наднаціональні економічні об'єднання стає все більш значною частиною глобалізації. Отже, у поглядах К. Омае і тих дослідників, які їх підтримують, спостерігається, яскраво виражений суб'єктивно-ідеологічний підхід до процесів глобалізації. Вони обґрунтовують свою позицію тим, що більшість економічних процесів, які відбуваються у сучасному світі, пов'язані так чи інакше виключно з діяльністю найбільших суб'єктів міжнародних відносин – ТНК, а відповідно – саме цей фактор, тобто посилення ролі транснаціональних корпорацій, і є головним змістом процесів глобалізації. Зростання ТНК і мереж глобального виробництва створює безкордонну економіку, за якої уряд втрачає владу щодо управління національною економікою. Проте гіперглобалісти розуміють, що національний і транснаціональний капітал мають потребу в державних інститутах і нормах.

У підрозділі 2.2. – „Основні положення концепцій трансформаціоналістів” – досліджено погляди Дж. Розенау, Е. Гідденса, М. Кастельса, У. Бека. Трансформаціоналістські концепції глобалізації розглядають її як процес, у якого відсутня чітко фіксована і визначена мета: або повністю інтегрований світовий ринок, глобальне суспільство або глобальна цивілізація. На їхню думку, немає жодного апіорного підґрунтя вважати, що глобалізація повинна розвиватися в одному єдиному напрямі. Слід зауважити, що на думку представників еволюційного підходу, сучасні трансформації не завжди мають позитивний результат, але, враховуючи їхню динамічність, інтенсивність і масштаб, вони є безпрецедентними.

На їхню думку, глобалізація, як прояв трансформаційного розвитку сучасної світової цивілізації, викликала надзвичайну інтенсифікацію світових зв'язків, які перетворюють наш світ в єдиний економічний, політичний та інформаційний простір, а також стала поштовхом для кардинальної трансформації політики загалом і політичних інституцій та соціальних взаємодій зокрема. Політика глобалізації жадає від національної держави координації визначених, раніше незалежних рішень з іншими національними державами і підпорядкування держав інтересам співтовариства. Вчені, які підтримують дану позицію, вимагають від держав і суспільств поступової

адаптації до більш взаємозалежного, і в той же час у найвищій мірі нестабільного світу з його неминучими соціальними і політичними змінами, сукупність яких і складає зміст розвитку сучасних суспільств і світового порядку.

Такий підхід цікавий тим, що пояснює процес глобалізації не лише з політико-економічної точки зору, а і належне місце відводить культурним факторам, які безперечно відіграють важливу роль у політичних процесах.

У підрозділі 2.3. – „Скептичний напрям дослідження проблем глобалізації” – автор відзначає, що скептики ставлять під сумнів, що має місце саме процес глобалізації, а не процес ускладнення світового порядку. До того ж в глобалізації виражена наявність протилежних тенденцій: з одного боку, фінансово-економічна діяльність потребує все більшого простору і передбачає відсутність зв'язку з певним місцем, а з іншого, – люди все гостріше відчують потребу у приналежності до „рідного” середовища, де вони почували б себе як удома.

Глобалізація, на їхню думку, – це міф. Тому скептики вважають, що світ здебільшого продовжує займатися тим самим, що мало місце і до того, оскільки лише незначна частка прибутку країн отримується від зовнішньосвітової торгівлі. Тому поняття глобалізації – це винахід захисників вільної торгівлі, на думку скептиків, які прагнуть знищити державу загального добробуту, і тим самим зменшити державні видатки. Це рух назад, тому що наприкінці ХІХ ст. вже існувала так звана відкрита глобальна економіка. Отже, ставлять під сумнів ідею про унікальність глобалізації як процесу.

Слід враховувати, що більша частина літератури, написана скептиками, розглядає процес глобалізації переважно з економічної або культурної точок зору. На цей недолік вказує і Е. Гідденс в своїй праці „Нестримний світ”, стверджуючи, що глобалізація – це багатогранний та диференційований процес, який знаходить своє вираження не лише в економічній і культурній сферах, а також і в політичній, військовій, інформаційній, соціальній.

У третьому розділі – „Особливості вітчизняних концепцій глобалізації у порівнянні з західними”, – який складається з трьох підрозділів, аналізуються найбільш відомі вітчизняні дослідження теоретичних і методологічних проблем процесу глобалізації, її закономірностей, сучасних глобальних трансформацій, та порівнюються із вищерозглянутими західними концепціями.

У підрозділі 3.1. – „Соціально-економічний напрям досліджень феномену глобалізації в українській глобалістиці” – проаналізовано наукові праці вітчизняних науковців, таких як: О. Білорус, Д. Лук'яненко, О. Скаленко, Ю. Мацейко, О. Зернецька. На думку вищеназваних вчених, поняття „глобалізація” розглядається в позитивному контексті як історичний процес

розвитку людства під впливом торгівлі, високих інформаційних технологій, транспортних та фінансових систем, культурних цінностей. З таких позицій її досліджують і західні трансформаціоналісти. Представники вітчизняного соціально-економічного напрямку звертають увагу, що відбувається становлення нової ери глобальної економіки, ноосферної економіки, під впливом високих технологій, міжнародних потоків товарів, послуг; вдосконалення світових комунікацій і транспорту; прискорення процесів виробництва, споживання, кредитування; поширення ідеології конс'юмеризму; стимулювання конкуренції, в якій держави-нації повинні здійснити вибір між глобальною інтеграцією чи локальною самоізоляцією.

Так, як і представники еволюційного підходу в західній науці, українські вчені звертають увагу на явище трансформації державного суверенітету, в тому числі його обмеження для деяких держав, і розширення його меж для інших, а також зниження політичного впливу націй-держав. Загалом, на їхню думку, силова глобалізація є загрозою національному суверенітету. Наголошується, що ця модель глобалізації нав'язується світові Заходом у вигляді концепцій створення „глобального управління”, „світового уряду”, „глобальної держави”, „світового співтовариства”.

Науковці зауважують, що елементи глобалізації існували і раніше, тобто до 80-90 років ХХ століття. Так, як і представники західної скептичної школи, порівнюючи величину потоків торгівлі, капіталів і мігрантів ХІХ ст. і сучасності, українські дослідники зауважують, що перша хвиля глобалізації навіть припиняється в період Першої світової війни. Також українські дослідники солідарні з західними вченими-скептиками, які єдині у твердженні, що глобалізація не супроводжується ліквідацією нерівності між Північчю і Півднем, зауважуючи в свою чергу, що егоїстичні інтереси Півночі, яка майже не виконує своїх зобов'язань по відношенню до країн, що розвиваються, і країн „третього світу”, проявляються у контролі процесу глобалізації за допомогою використання сили: політичної, військової, економічної, технологічної, інформаційної.

Представники соціально-економічного напрямку досліджень процесів глобалізації в українській глобалістиці відзначають позитивний зміст глобальних змін у житті кожної людини, аналізуючи в той же час негативні ознаки глобалізму як майбутнього світового суспільно-політичного ладу.

Підрозділ 3.2. – „Культурно-цивілізаційний підхід до дослідження процесу глобалізації” – присвячено аналізу теоретичних доробок Ю. Пахомова, Ю. Павленка, С. Кримського, В. Бебика, О. Шморгуна. На їхню думку, глобалізація дала поштовх до конкуренції економік різних цивілізаційних світів і використання ними свого творчого потенціалу у поєднанні з інтелектом, закладеного у їхніх цінностях культури; адаптації провідних науково-

технологічних та соціокультурних форм до власного цивілізаційного ґрунту. Тому для України в умовах формування нової моделі глобалізації важливим є використання фактору цивілізаційної ідентичності під час проведення реформ з метою інтегрування до глобальної системи, а також врахування процесу взаємозв'язку різних систем цивілізаційних цінностей та тенденцій глобалізації для подолання нинішнього інерційного розвитку і зміни його на інноваційний. У зв'язку з цим відомий український вчений В. Бебик наголошує на важливості розуміння культурно-цивілізаційних особливостей тисячолітнього досвіду української цивілізації.

У межах культурно-цивілізаційного підходу, так як і у соціально-економічному напрямку досліджень процесів глобалізації в українській глобалістиці, вивчається проблема посилення некерованості світу в умовах глобалізації внаслідок ослаблення держав-націй. Водночас академік Ю. Пахомов, на відміну від представників західної школи гіперглобалістів, зазначає, що роль держави в сучасному світі повинна не зменшуватись, а навпаки, збільшуватись.

Вітчизняний культурно-цивілізаційний підхід до дослідження процесу глобалізації спрямований не лише на осмислення унікальності цивілізаційних систем, а й усвідомлення сучасного глобального розвитку людства через їхню взаємодію і протистояння, співробітництво і суперництво. Українські вчені, подібно до західних гіперглобалістів, звертають увагу на нерівноправність частин, що утворюють глобальну цивілізацію, а також збільшення розриву між панівним центром – Заходом, найрозвинутішими країнами світ-системного ядра та групою країн, відсталих у своєму соціально-економічному розвитку.

У підрозділі 3.3. – *„Протестно-антиглобалістський напрям вивчення глобалізації у вітчизняній науці”* – автор звертає увагу на те, що цей підхід характеризується критикою неоліберальної стратегії глобалізації, так званої „глобалізації зверху” (globalization from above), ідеології вільноринкового фундаменталізму. В цілому, даний підхід визначається антинеоліберальним, антиімперіалістичним, антизахідним спрямуванням. Протестно-антиглобалістський напрям у вітчизняній політико-економічній науці представлений переважно у дослідженнях О. Білоруса, В. Гури та їхніх однодумців.

Глобалізація розглядається ними як проект здійснення прагматичних інтересів розвинутих держав та їхньої потреби поширити абсолютний вплив на ринки товарів інших країн, отримання доступу також до їхніх ресурсів (природних, трудових), збагачення за рахунок інших. Проводиться політика імперіалізму та гегемонізму, нав'язуються конкретні моделі поведінки, поширюється відповідна інформація про відкритість ринків, цінності ліберальної демократії, ідея вестернізації. Відбувається спекуляція бажаннями і

готовністю країн периферії модернізуватись. Тому висловлюється протест проти всесвітньої експансії капіталу та капіталістичної основи нового світового порядку, які не зважають на цінності людського і соціального розвитку, породжуючи нерівність серед членів світової системи; піддається критиці ліберальна природа політичних цінностей, а також ідея глобального лідерства США.

На відміну від західних скептиків, представники вітчизняного протестно-антиглобалістського напрямку дослідження визнають глобалізацію об'єктивним загальносвітовим структурним процесом, зумовленим технічним прогресом, інформаційною революцією, експансією капіталістичної форми економіки, інтенсифікацією взаємодії різних світових культур, який має власну логіку і призводить до перетворення світового простору на єдину зону. Але засуджуються форми, методи і шляхи її реалізації.

ВИСНОВКИ

Дослідження особливостей сучасних західних концепцій глобалізації дає можливість зробити наступні висновки.

1. Незважаючи на те, що проблемі дослідження глобалізації приділяється значна увага, існує дефіцит робіт, у яких би на широкому історико-політологічному матеріалі систематизувались і обґрунтовувались концепції глобалізації: як західні, так і вітчизняні. У процесі комплексного аналізу значної кількості сучасної іноземної та вітчизняної політичної, економічної, філософської, історичної літератури виділено, що відсутній універсальний концепт досліджуваного явища. Це створює певні складнощі в концептуалізації, з одного боку, а з іншого – сприяє постійному науковому пошуку в дослідженні змістовного наповнення поняття „глобалізація”. Свої концепції науковці будують залежно від власного світогляду. Тому в роботі використовується міждисциплінарний підхід, що надає можливість краще з'ясувати сутність і цінності концепцій глобалізації. З'ясовано, що існують також розбіжності у поглядах вчених щодо визначення появи поняття „глобалізація”.

2. У процесі дослідження визначено, що процес становлення західного концептуального поля глобалізації відбувся в 80-х – на початку 90-х років ХХ століття. Наукове осмислення новітніх тенденцій світових змін, спричинених початком зламу біполярної системи, обумовлює потребу в політологічному аналізі становлення концептуального виміру глобалізації наприкінці ХХ століття. За словами Д. Мейсона, існував „концептуальний вакуум”, який потрібно було заповнювати. Зокрема, Р. Буайє вважає, що нові оригінальні світові феномени 1980-1990-х років не вміщувалися в жорстке

поняття однопланетарності. Вже в 90-ті роки ХХ століття поняття „глобалізація” стає невід’ємною частиною політичного, економічного, культурологічного, екологічного та інших дискурсів.

3. Глобалізація з початку 1990-х років стає впливовим фактором світового розвитку. Різні концепції у визначенні її змісту відображають методологічну позицію їхніх авторів. Типологія західних концепцій глобалізації – це насамперед класифікація груп концепцій цього процесу за спільними для них ознаками, які визначають їхню сутнісну характеристику. Наприклад, за критерієм революційності глобалізаційних змін виділяються три наукові школи: гіперглобалісти, трансформаціоналісти та скептики, або ж відповідно революційні глобалісти, еволюційні глобалісти та скептики. З точки зору культурно-цивілізаційного підходу, виокремлюються західні, євразійські, східні, ісламські концепції глобалізації. Поширеною є типологія відповідно до галузей знань: економічні, політичні, соціологічні, екологічні, культурологічні концепції. Це сприяє комплексному підходу до розуміння концептуальних оцінок глобалізації.

4. Гіперглобалісти передбачають появу абсолютно нового світового порядку, але залишається ключовою ідея, що глобальна економіка слідує за своєю власною логікою і розвиває власні інтереси, які рідко дублюють історичні кордони між націями. Характерною ознакою є яскраво виражений суб’єктивно-ідеологічний підхід до процесів глобалізації. Науковці обґрунтовують свою позицію тим, що більшість економічних процесів, які відбуваються у сучасному світі, пов’язані так чи інакше виключно з діяльністю найбільших суб’єктів міжнародних відносин – ТНК, а відповідно – саме цей фактор, тобто посилення ролі транснаціональних корпорацій, і є головним змістом процесів глобалізації. Враховуючи політичний вимір глобалізації, революційні глобалісти, висловлюються за знищення будь-якими методами політичних інститутів, які себе віджили, і будівництво нових, транснаціональних, на демократичній основі, які краще відповідатимуть реаліям сучасного глобального світу.

5. Трансформаціоналісти заперечують революційну, гіперглобалістську риторику наближення історичного кінця нації-держави як політичного інституту. Держава, з одного боку, втратить частину своїх повноважень, з іншого – посилиться її роль як правового арбітра і посередника у складній структурі нових акторів, що з’явилися на міжнародній арені. Представники наукової школи еволюційних глобалістів розглядають глобалізацію саме як новий тип соціальних та політичних трансформацій, в межах яких глобальний простір рухається і входить у локальні події. Процеси глобалізації забезпечують, з одного боку, планетарні взаємозв’язки та взаємовпливи, відкривають нові можливості для збалансованого розвитку регіонів і держав; а з

іншого боку, технологічні зміни формують нові типи поляризації в сучасному світі, спричиняють маргіналізацію країн і національних спільнот.

6. Представники скептичного підходу намагаються розвіяти міфи навколо процесу глобалізації, критикуючи ідеї гіперглобалістів та трансформаціоналістів, вважаючи їхню систему поглядів необґрунтованою, наголошуючи, що держави є впливовими політико-економічними інститутами. Скептикам важко дати оцінку сучасній глобалізації, на відміну від попередніх історичних періодів, особливо у порівнянні з останніми десятиліттями XIX століття, які вони вважають „золотим віком”. На їхню думку, це міф, створений для виправдання неоліберального глобального проекту, що матиме наслідком дестабілізацію всієї світової системи. Отже, скептики досліджують сучасні тенденції не з точки зору формування інтегрованої глобальної економіки, а саме – як свідчення безпрецедентної інтернаціоналізації економічної діяльності.

7. У порівнянні з західними колегами, вітчизняні вчені займають більш помірковані позиції, визначаючи глобалістику як галузь міждисциплінарного знання про глобальний світ. Зазначають про важливість саме комплексного, системного підходу у вивченні глобалізації. На відміну від представників західної теоретичної школи скептиків, українські дослідники не заперечують об’єктивний характер цього процесу. Актуальними постають дослідження позитивних і негативних рис глобалізації вітчизняними науковцями. На думку представників соціально-економічного підходу, позитивність процесу глобалізації полягає у тому, що вона виступає рушієм самозруйнування системи глобалізму, яка є негативним явищем з точки зору силового нав’язування моделі поведінки з боку „країн-глобалізаторів” або нових глобальних монополістичних корпорацій. Прихильники культурно-цивілізаційного підходу позитивність в глобалізації вбачають у тому, що вона не лише дала поштовх до конкуренції економік різних цивілізаційних світів, а і – використання ними свого творчого потенціалу у поєднанні з інтелектом, традиціями та цінностями культури. Негативною особливістю вищезазначеними вченими визначається те, що формування монополярної геополітичної моделі матиме наслідком посилення розриву між Північчю і Півднем, західною і незахідною цивілізаціями, про що наголошували як і західні вчені-скептики, так і представники соціально-економічного напрямку досліджень процесів глобалізації в українській глобалістиці.

Вітчизняний протестно-антиглобалізаційний підхід загалом робить акцент на загрозовому характері для усього людства процесів, породжених глобалізацією. Зокрема проголошується протест проти політики глобалізму, примусової вестернізації і осмислення глобальної інтеграції без світової цивілізаційної моделі. Звертається увага на те, що це матиме наслідком

знищення національної ідентичності, традицій і цінностей, внутрішньої політики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Савич В.О. Зміна західного концептуального поля глобалізації на початку 90-х років ХХ століття / В. О. Савич // Нова парадигма: Журнал наукових праць / [гол. ред. В. П. Бех]. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. 67. – С. 109-118.
2. Савич В. О. Типологія сучасних концепцій глобалізації / В. О. Савич // Політологічний вісник. Збірник наукових праць / [відп. ред. Ф. М. Кирилюк]. – К.: „ІНТАС”, 2008. – Вип. 31. – С. 115-125.
3. Савич В. О. Витоки концептуальності глобалізації / В. О. Савич // Нова парадигма: Журнал наукових праць / [гол. ред. В. П. Бех]. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 75. – С. 167 - 177.
4. Савич В. О. Політико-економічні концепції трансформаціоністів / В. О. Савич // Освіта регіону. Український науковий журнал / [гол. ред. В. М. Бебик]. – К.: Університет „Україна”, 2009. – Вип. 4. – С. 65 - 70.
5. Савич В. О. Протесно-антиглобалізаційний напрям вивчення глобалізації у вітчизняній науці / В. О. Савич // Освіта регіону. Український науковий журнал / [гол. ред. В. М. Бебик]. – К.: Університет „Україна”, 2011. – Вип. 1. – С. 37 - 41.
6. Савич В. О. Концептуалізація глобалізації в західній політичній науці / В. О. Савич // Проблеми та реалії інформаційного суспільства в умовах глобалізації: зб. наук. праць, присвячений 10-річчю Університету „Україна” / [за ред. В. Бебика та О. Барно]. – Кіровоград: Кіровоградський інститут розвитку людини „Україна”, 2008. – С. 78-84.
7. Савич В. О. Погляди гіперглобалістів на сучасний розвиток економіки та політики / В. О. Савич // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 1. – С. 145 - 150.
8. Савич В. О. Становлення західного концептуального поля глобалізації на початку 90-х років ХХ століття / В. О. Савич // Модернізація політичної системи України: стан та перспективи розвитку: зб. наук. праць за матеріалами всеукр. наук.-практ. конф., 26 жовтня 2007 р. / М-во освіти та науки України, Східноукраїнський національний університет імені В. Даля.– Луганськ: Вид-во СНУ імені В. Даля, 2007. – С. 192-194.
9. Савич В. О. Витоки концептуального поля глобалізації / В. О. Савич // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна

ідентичність та тенденції глобалізації: збірник тез доповідей за матеріалами П'ятої ювілейної Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених, 21-23 лютого 2008 р. Частина 1. – Тернопіль: Вид-во „Економічна думка” ТНЕУ, 2008. – С. 87-89.

10. Савич В. О. Політико-економічні концепції глобалізації / В. О. Савич // Четверті юридичні читання: матеріали міжнар. наук. конф. 3-4 квітня 2008 р. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – С. 378-380.

11. Савич В. О. Історико-політологічний підхід до вивчення сутності глобалізації / В. О. Савич // Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: тези доповідей VI Міжнарод. наук.-теор. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених, 16 квітня 2008 р. Частина 2. / [відп. ред. З. В. Гуцайлюк]. – Тернопіль: ТОВ „АСТОН”, 2008. – С. 144-146.

12. Савич В. О. Культурно-цивілізаційний підхід у дослідженні глобальних процесів / В. О. Савич // Інститут вищої освіти та його вплив на регіональний розвиток України: соціокультурні, економічні та правові аспекти: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., 26-27 травня 2008 р. – Ірпінь: Вид-во Національного університету ДПС України, 2008. – С. 134-136.

13. Савич В. О. Сутність та особливості політико-економічної концепції еволюційного глобалізму / В. О. Савич // П'яті юридичні читання: матеріали міжнар. наук. конф. 23-24 квітня 2009 р. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 184-185.

14. Савич В. О. Культурно-цивілізаційний підхід дослідження процесу глобалізації в українській політичній науці / В. О. Савич // Інноваційний розвиток суспільства за умов кроскультурних взаємодій: збірник матеріалів III Міжнар. наук. конф. для студентів, аспірантів, науковців. Т. 2. – Суми: Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2010. – С. 363-366.

АНОТАЦІЇ

Савич В. О. Західні концепції глобалізації кінця ХХ-початку ХХІ століття (історико-теоретичний аналіз). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.01. – теорія та історія політичної науки. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2012.

У дисертації здійснюється комплексний історико-політологічний аналіз сучасних західних концепцій глобалізації.

Звертається увага, що концепція глобалізації – це обґрунтування глобалізації як явища, процесу, включаючи елементи творчості, інноваційності, суб'єктивності, що відображає методологічну позицію її автора. Головну увагу

в роботі приділено порівняльному аналізу трьох концептуальних підходів, таких як: гіперглобалісти, трансформаціоналісти та скептики. Досліджено розбіжності у поглядах західних вчених щодо питань сутності глобалізації та її наслідків, траєкторії розвитку означеного процесу, впливу глобалізації на національні інститути та державний суверенітет, ідеї глобального управління.

Автор зосереджується також на дослідженні сучасних вітчизняних концепцій глобалізації. У контексті даної проблематики проводиться порівняльний аналіз поглядів представників західних і вітчизняних наукових шкіл.

Ключові слова: глобалізація, концепція, концепт, концептуалізація, гіперглобалісти, трансформаціоналісти, скептики.

Савич В.О. Западные концепции глобализации конца XX-начало XXI столетия (историко-теоретический анализ). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.01 – теория и история политической науки. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2012.

В диссертации осуществлено комплексное историко-политологическое исследование современных западных концепций глобализации, проведено их типологизацию.

В диссертационном исследовании рассмотрен процесс становления западного концептуального поля глобализации в конце XX столетия. Особое внимание уделяется аспекту, касающемуся вопроса возникновения термина „глобализация”. В работе раскрываются разные подходы к определению истоков концептуальности глобализации.

Автор отмечает, что нужно отличать сам процесс от концептов, которые используются, чтобы его описать, поэтому политологические исследования нуждаются в постоянном уточнении научных понятий, которые могут приобретать новые черты под влиянием существующих социально-политических изменений. Обосновывается, что в широком значении понятие „концепция” означает определенный способ понимания какого бы то ни было явления, процесса, система взглядов, главная точка зрения на предмет или явление. Концепции составляют теоретическую часть науки, вводят в теоретические дискурсы дисциплин их основные принципы, которые и определяют базисные понятия (концепты) и систему взглядов. При этом установлено, что в науке концепция может быть и самостоятельной формой организации знания. Определено, что концепция глобализации – это обоснование данного явления, процесса, включая элементы творчества,

инновационности, субъективности.

Основное внимание в работе уделяется сравнительному анализу трёх концептуальных подходов: гиперглобалистов, трансформационалистов и скептиков, – которые представляют собственную концептуальную оценку глобализации. Показано расхождение во взглядах западных ученых по вопросам сущности глобализации и ее последствий, траектории развития определённого процесса, влияния глобализации на национальные институты и государственный суверенитет, идеи глобального управления. Установлено, что отсутствует четкая система базовых критериев оценки глобализации в рамках одного подхода, не говоря о разных.

Автор концентрируется также на исследовании современных отечественных концепций глобализации. Учитывая научно-теоретический уровень и популярность, наиболее известными в Украине есть социально-экономический, культурно-цивилизационный и протестно-антиглобалистский подходы к изучению глобализации, которые взаимосвязаны между ними. В контексте данной проблематики проводится краткий сравнительный анализ взглядов представителей западных и отечественных научных школ.

Ключевые слова: глобализация, концепция, концепт, концептуализация, гиперглобалисты, трансформационалисты, скептики.

Savych V.O. The Western Conceptions of Globalization the Late Twentieth and Early XXI Century (Historical and Theoretical Analysis). – Manuscript.

Dissertation on gaining of scientific degree of candidate of political sciences on speciality 23.00.01. – Theory and history of political science. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2012.

In dissertation complex historical and political research of modern Western conceptions of globalization. Attention is paid that the conception in determining the content of globalization – a study of globalization as a phenomenon, process, including elements of creativity, innovation, subjectivity, reflecting the methodological attitude of its author. Above all attention in dissertation is spared to the comparative analysis of three conceptual approaches: hiperhlobalisty, transformatsionalisty and skeptics.

Differences in views of western scholars on the nature of globalization and its effects, the trajectory of this process, the impact of globalization on national institutions and state sovereignty, the idea of global governance is shown.

The author also focuses on the study of modern Ukrainian conceptions of globalization. In the context of this issue carried out a comparative analysis of the views of representatives of the Western scientific schools.

Keywords: globalization, conception, concept, conceptualizing, hiperhlobalisters, transformatsionalisters, skeptics.